

Rola organizacji pozarządowych w turystyce na przykładzie Stowarzyszenia Doliny Karpi

Krzysztof Sala

Uniwersytet Pedagogiczny im.
Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie

Wydział Politologii

Abstrakt: Turystyka należy do wiodących dziedzin gospodarki w Polsce. Pod jej wpływem zmienia się zagospodarowanie turystyczne, dostępność komunikacyjna czy też funkcjonowanie wielu walorów turystycznych. Rozwój turystyki byłby niemożliwy bez współpracy samorządów, społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych. Efektem wspólnych wysiłków może być rozwój przedsiębiorczości, promocji oraz inicjatyw turystycznych.

Celem niniejszej publikacji była prezentacja działalności turystycznej organizacji pozarządowych zlokalizowanych na terenie Doliny Karpi. Przybliżono najważniejsze pomysły, inicjatywy i wydarzenia turystyczne. Ukazano bogate korzenie historyczne Doliny Karpi i jej rozwój w czasie. Przedstawiono lokalizację, elementy składowe i potencjał rozwojowy badanego obszaru. Analizie poddano działania organizacji pozarządowych na terenie Doliny Karpi. Wskazano pozytywny wpływ LGD Stowarzyszenia Doliny Karpi jako organizacji koordynującej działania w zakresie przedsiębiorczości i promocji. Wymieniono najważniejsze osiągnięcia i sukcesy w tej dziedzinie.

Tezę, jaką postawiono w pracy, było założenie, że działalność LGD Stowarzyszenia Doliny Karpi stanowi istotny bodziec w rozwoju turystyki na obszarze Doliny Karpi. Artykuł powstał przy wykorzystaniu zwartych materiałów książkowych, czasopism, jak również informacji netograficznych i kontaktów osobistych z przedstawicielami LGD Stowarzyszenie Doliny Karpi. Metoda badawcza zastosowana w publikacji to krytyka piśmiennicza i wywiad telefoniczny z pracownikami omawianego stowarzyszenia. Wyniki badań potwierdzają tezę, że organizacje pozarządowe pozytywnie wpływają na sytuację i rozwój turystyki.

Słowa kluczowe: Dolina Karpi, organizacje pozarządowe, rozwój, stowarzyszenie, turystyka

Korespondencja:
Krzysztof Sala
Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN
w Krakowie
Wydział Politologii
Instytut Prawa, Administracji
i Ekonomii
ul. Podchorążych 2
30-084 Kraków, Poland
Tel. +48 12 662 62 13
E-mail: Krzysztofsal@onet.pl

1. Wprowadzenie

Turystyka należy do najszybciej rozwijających się dziedzin gospodarki w Polsce. Pod jej wpływem poprawia się zagospodarowanie turystyczne, dostępność komunikacyjna czy też funkcjonowanie wielu walorów turystycznych. Rozwój turystyki byłby niemożliwy bez współpracy samorządów, społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych. Efek-

tem wspólnych wysiłków może być rozwój przedsiębiorczości, promocji oraz inicjatyw turystycznych.

Celem niniejszej publikacji było przedstawienie działalności organizacji pozarządowych na terenie Doliny Karpia. W pracy dokonano prezentacji bogatych korzeni historycznych Doliny Karpia i ukazano jej rozwój w czasie. Wskazano lokalizację, elementy składowe i potencjał rozwojowy badanego obszaru.

Badaniu poddano funkcjonowanie organizacji pozarządowych na terenie Doliny Karpia. Podkreślono korzystny wpływ działań LGD Stowarzyszenia Doliny Karpia jako wiodącego ośrodka, zapewniającego harmonijne działania w zakresie przedsiębiorczości i promocji. Opisano kluczowe dokonania i sukcesy w tej dziedzinie. Tezą, jaką postawiono w pracy, było założenie, że działalność organizacji pozarządowych może stanowić istotny bodziec w rozwoju turystyki na obszarach ich działalności. Artykuł został napisany przy wykorzystaniu zwartych materiałów książkowych, czasopism, jak również informacji uzyskanych w sieci i kontaktów osobistych z przedstawicielami LGD Stowarzyszenia Doliny Karpia. Metodą badawczą zastosowaną w publikacji była krytyka piśmiennicza i wywiad telefoniczny. Wyniki badań pozytywnie zweryfikowały postawioną tezę.

2. Korzenie historyczne Doliny Karpia

Dolina Karpia stanowi historyczny obszar hodowli karpia na ziemi oświęcimsko-zatorskiej, sięgający czasów średniowiecza (Gątkowski, 1867; Prokop, 2002). Początki hodowli karpia i rybactwa na tym terenie datują się na czasy panowania Bolesława Krzywoustego, a więc XII wiek (Makuch i in., 2006). Jej rozwojowi sprzyjała przede wszystkim gęsta sieć rzeczna, łagodny klimat, a także możliwość transportu ryb drogą rzeczną do Krakowa na dwór królewski i stoły mieszczan. Dynamicznie rozwijająca się gospodarka karpiowa w XVI wieku dostarczała do Krakowa rocznie aż kilkadziesiąt ton tego gatunku ryby.

W historii ziemi zatorskiej okresy pokoju sprzyjały hodowli karpia, natomiast wojny prowadziły do dewastacji i niszczenia stawów. Oprócz konfliktów zbrojnych w ostatnich wiekach niekorzystny wpływ miał rozwój metalurgii, kopalnictwa oraz rolnictwa. Do zapaści w gospodarce karpiowej w wiekach XVII–XIX przyczyniło się także ochłodzenie klimatu. Z kolei dłuższy okres bez konfliktów, ocieplenie klimatu oraz liczne badania nad fizjologią i dietą karpia w połowie XIX wieku doprowadziły do ponownego rozkwitu gospodarki stawowej (CITDKwZ, 2011a).

Przełomem w hodowli karpia było wprowadzenie przesadkowania jego wylęgu do specjalnie przygotowanych stawów, co skróciło okres wychowu karpia konsumpcyjnego z siedmiu do trzech lat. Wydajność hodowli karpia poprawiono także poprzez nawożenie stawów, zagęszczanie obsad i żywienie ryb paszami spełniającymi wymagania ich organizmu.

Kolejnym ważnym momentem w historii gospodarki karpiowej było wyhodowanie słynnej rasy – karpia galicyjskiego (zwanego też karpem polskim). Powstała ona dzięki skrzyżowaniu sprowadzonego z Dolnej Austrii karpia dunajskiego z rasami miejscowymi okolic Zatora (Witkowski, 2008). Było to możliwe dzięki wysiłkowi wielu hodowców stosujących system Dubisza, między innymi Adama Gascha z Kaniowa oraz Michała Naimskiego z Zatora. W 1880 roku karpie galicyjskie prezentowane przez Gascha na wystawie w Berlinie

i Hamburgu zdobyły złote medale, wygrywając ze słynnymi czeskimi karpiami z Trzebonia. Karpię galicyjskiego wyróżniało szybkie tempo wzrostu, niewielka liczba łusek oraz duża masa. Od tamtej pory ryby te zaczęto hodować w większości polskich oraz europejskich stawów karpiowych.

Stawy karpiowe, charakterystyczne głównie dla Europy Środkowo-Wschodniej, to środowisko bardzo specyficzne, stworzone i utrzymywane przez człowieka (Brylińska, red., 2000). Zostały zbudowane do celów hodowlanych, dlatego są płytkie (około 1,5 m głębokości), ich dno jest wyrównane i lekko nachylone w kierunku mnicha spustowego, tak aby można z nich było grawitacyjnie spuścić wodę. Wodę doprowadza się i odprowadza za pomocą systemu rowów. Funkcjonowanie stawu jest związane z okresowym spuszczeniem wody oraz remontami, w czasie których usuwa się nadmiar roślinności i osadów dennych. Stawy w Dolinie Karpię charakteryzują się dużą żyznością i wysokim zagęszczeniem ryb.

3. Charakterystyka i walory turystyczne Doliny Karpię

Dolina Karpię jest zlokalizowana w zachodniej części województwa małopolskiego na historycznych ziemiach księstwa oświęcimskiego (Prokop, 2002). Obejmuje swoim zasięgiem obszar siedmiu gmin:

- 1) Zator,
- 2) Spytkowice,
- 3) Brzeźnica,
- 4) Osiek,
- 5) Przeciszów,
- 6) Polanka Wielka,
- 7) Tomice.

Lokalizację Doliny Karpię na mapie województwa małopolskiego przedstawia rysunek 1.

Omawiana dolina to obszar o powierzchni 310 km², zamieszkały przez około 55 tys. osób. Najważniejszą gminą i stolicą Doliny Karpię jest Zator. Gmina Zator jest położona u stóp Pogórza Karpackiego w Kotlinie Oświęcimskiej nad rzeką Skawą. Powierzchnia gminy wynosi 52 km², z czego 20% stanowią stawy hodowlane. W gminie mieszka około 9325 mieszkańców, z czego w samym mieście Zator 3701 osób (US w Krakowie, 2017b).

Zator jest korzystnie usytuowany na trasie podkarpackiej linii kolejowej z Oświęcimia do Krakowa Płaszowa oraz na skrzyżowaniu dróg w kierunku Krakowa (50 km), Oświęcimia (18 km), Wadowic (14 km), Andrychowa (18 km) i Chrzanowa (18 km). Stanowi główny ośrodek koncentracji działalności turystycznej Doliny Karpię. Zator to gmina bogata w walory naturalne i antropogeniczne, służące rozwojowi turystyki. Walory naturalne gminy to cenne wartości przyrodnicze (Truś, 2008). Niezwykłość ta jest rezultatem dużej koncentracji bardzo rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt.

Najcenniejsze przyrodniczo tereny znajdują się w dolinach rzek Wisły, Soły i Skawy. Należą do nich przede wszystkim kompleksy stawów hodowlanych, będące ostoją wymierających w Polsce roślin i ptaków. Bardzo cenne są również fragmenty lasów łągowych o charakterze naturalnym, które zachowały się wzdłuż górskich rzek – Soły i Skawy.

Rysunek 1. Dolina Karpia
(Figure 1. The Carp Valley)

Źródło: UG Polanka Wielka, 2006.

Stolica Doliny Karpia i pozostałe gminy wchodzące w jej skład mają także do zaoferowania swoim turystom wiele walorów antropogenicznych (Mostowik, 2005). Walory antropogeniczne gmin Doliny Karpia prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Walory antropogeniczne i ich ranga na terenie gmin Doliny Karpia
(Table 1. Anthropogenic values and their significance in the Carp Valley rural municipalities)

Gmina (Municipality)	Istniejące walory (Existing values)	Ranga (Significance)
Zator	Kościół parafialny p.w. św. Wojciecha i św. Jerzego z 1393 roku. Zamek pierwotnie o cechach obronnych, książęcy z 1445 roku. Relikty fortyfikacji miejskich.	Istotny wpływ na turystykę w powiecie
Spytkowice	Zamek Myszkowskich z XVI wieku. Dwór Piaseckich z XIX wieku.	Istotny wpływ na turystykę w powiecie
Brzeźnica	Neogotycki pałac Wężyków z XIX wieku. Kościół p.w. św. Marcina z 1670 roku.	Umiarkowany wpływ na turystykę w powiecie
Osiek	Dwa drewniane kościoły z XVI wieku. Kościół neogotycki z XIX wieku z relikwiami św. ojca Pio. Pałac w stylu mauretańskim z XVIII wieku.	Umiarkowany wpływ na turystykę w powiecie

Gmina (Municipality)	Istniejące walory (Existing values)	Ranga (Significance)
Przeciszów	Kapliczki i krzyże pokutne. Drewniany spichlerz z XVII wieku. Zespół podworski z XVIII wieku.	Umiarkowany wpływ na turystykę w powiecie
Polanka Wielka	Kościół św. Mikołaja z XII wieku.	Niewielki wpływ na turystykę w powiecie
Tomice	Kościół Przemienienia Pańskiego z XIV wieku. Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP z XVI wieku.	Umiarkowany wpływ na turystykę w powiecie

Źródło: opracowanie własne na podstawie Zinkow, 2001.

Stawy hodowlane zajmują obszar 2000 ha, rozciągając się w dolinie Wisły, Skawy i Wieprzówki. Do największych akwenów hodowlanych zaliczają się gospodarstwa stawowe usytuowane w:

- Przerębie,
- Spytkowicach,
- Bugaju,
- Rudzach.

Dolina Karpia stanowi obszar o wyjątkowych walorach naturalnych i istotnym znaczeniu przyrodniczym. Na tym terenie znajduje się ostoja ptaków o znaczeniu europejskim w Polsce – Dolina Dolnej Skawy. Obszar ten obejmuje kompleksy stawów w Spytkowicach, Przerębie, Bugaju oraz Stawy Monowskie. Zajmuje około 1500 ha powierzchni. Lęgną się tutaj między innymi: podgorzałka, ślepowron, mewa czarnogłowa i rybitwa białowasa (CITD-KwZ, 2011a).

4. Działalność Stowarzyszenia Doliny Karpia

Dolina Karpia to obszar, gdzie dochodzi do koordynacji działań mających na celu stworzenie spójnej oferty turystycznej opartej na dostępnych zasobach środowiska naturalnego. Obecnie jest to sieć kilkudziesięciu atrakcji w terenie prezentujących dziedzictwo przyrodnicze, historyczne i kulturowe regionu. Idąc ich szlakiem, można zobaczyć ciekawe zakątki, poznać unikatową przyrodę oraz posmakować lokalnej kuchni.

Wśród najistotniejszych dla turystyki atrakcji należy wymienić:

- bunkry, okopy, linię obronną oraz obóz pracy Baudienst,
- galerię stowarzyszenia Artyści Doliny Karpia,
- galerię sztuki „Bałysówka”,
- izbę regionalną Doliny Karpia
- pracownię artystyczną Galeria Sztuki „U Kasi”,
- izbę regionalną ziemi zatorskiej i Doliny Karpia,
- pracownię ceramiczną „Farfurka”
- izbę regionalną w Ryczowie,
- Regionalny Ogród Sensoryczny „Salutis”
- pasiekę „Na Bąbaczówce”.

W celu koordynacji działań na rzecz turystyki, przedsiębiorczości i promocji powołano w 2006 roku Lokalną Grupę Działania (LGD) Stowarzyszenie Dolina Karpią. Jest to organizacja pozarządowa działająca na rzecz zrównoważonego rozwoju całego obszaru Doliny Karpią (SDK, 2015b). W 2015 roku na obszarze Doliny Karpią działały 93 organizacje pozarządowe, z których większość bezpośrednio wpływa na funkcjonowanie turystyki (tabela 2). Najwięcej z nich znajduje się na terenie gminy Zator.

Tabela 2. Organizacje pozarządowe na terenie Doliny Karpią w 2015 roku
(Table 2. Nongovernmental organizations in the Carp Valley area in 2015)

Gmina (Rural municipality)	Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych (Number of registered nongovernmental organizations)
Brzeźnica	20
Spytkowice	16
Tomice	10
Osiek	10
Polanka Wielka	4
Przeciszów	7
Zator	26

Źródło: opracowanie własne na podstawie SDK, 2015b.

LGD Stowarzyszenie Dolina Karpią jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mającym na celu działanie na rzecz wzmocnienia aktywności lokalnej, rozwoju przedsiębiorczości wykorzystującej lokalne zasoby kulturowe, historyczne i przyrodnicze, a także wzrostu atrakcyjności turystycznej Doliny Karpią poprzez budowanie spójnej i widocznej oferty turystycznej (tabela 3).

Tabela 3. Członkowie Stowarzyszenia Dolina Karpią według sektorów w 2015 roku
(Table 3. Members of Carp Valley Association according to sectors in 2015)

Sektor (Sector)	Liczba członków (Number of members)
Społeczny (Social)	130
Gospodarczy (Economic)	36
Publiczny (Public)	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie: http://tomice.pl/wpcontent/uploads/2016/04/lsr_dolina_karpia_20142020.pdf.

Zdaniem pracowników Stowarzyszenia Dolina Karpi jednym z jej pierwszych i większych osiągnięć było utworzenie w 2011 roku przy wsparciu środków unijnych Centrum Informacji Turystycznej w Zatorze. Ten ważny ośrodek zapewnia kompleksowe wsparcie przy obsłudze ruchu turystycznego, łącząc turystów i podmioty działające na obszarze Doliny Karpi.

Stowarzyszenie współpracuje między innymi z władzami samorządowymi, domami kultury, społecznościami lokalnymi czy kołami gospodyń wiejskich. Dobrze widoczny przejaw skoordynowanej i wspólnej pracy stanowi organizowanie cyklicznych imprez ludowych i kulturalnych (np. Dożynki, Festiwal Doliny Karpi, Święto Karpi).

Organizacja aktywnie pozyskuje środki unijne w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Programu Operacyjnego RYBY. W 2016 roku Stowarzyszenie Dolina Karpi, jako jedyna Lokalna Grupa Działania w Małopolsce, zdobyło środki na realizację Strategii Rozwoju Kierowanego przez Społeczność na lata 2014–2020 w ramach dwóch programów, tj. PROW 2014–2020 oraz PO RiM 2014–2020. Do 2020 roku LGD będzie miała do rozdysponowania ponad 17 mln 580 tys. zł. W tym 10,8 mln zł będzie pochodziło z Programu Operacyjnego RYBY, a 6 mln 780 tys. zł z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (Kwiecień, 2016). Środki zostały przekazane osobom i podmiotom rozwijającym obszar Doliny Karpi pod względem gospodarczym, społecznym i turystycznym, z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Pozyskane środki zostały dotychczas wykorzystane przykładowo na inwestycje wymienione w tabeli 4.

Tabela 4. Przykładowe wnioski oraz wysokość wsparcia finansowego w 2017 roku w ramach Programu Operacyjnego RYBY oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na terenie Doliny Karpi
(Table 4. Samples of applications and amounts of financial support in 2017 within the framework of FISH Operational Programme and Development of Rural Areas Programme in the Carp Valley)

Wniosek (Application)	Wysokość wsparcia finansowego (w zł) (Financial support [in PLN])
Utworzenie innowacyjnego przedsiębiorstwa na obszarze LGD Dolina Karpi tworzącego nowe miejsca pracy oraz wykorzystującego lokalny potencjał	70 000,00
Rozwój rynku budowlanego Jeżyk	299 665,68
Rozszerzenie oferty turystyczno-rekreacyjnej w gminie Polanka Wielka	299 190,00
Budowa kompleksu rekreacyjnego w Piotrowicach	103 085,00
Budowa nowego placu zabaw w gminie Tomice	190 516,00
Budowa centrum rekreacyjno-turystycznego w Bęczynie	300 000,00
Remont i konserwacja kościoła p.w. NMP w Głębolicach wraz z utworzeniem ścieżki edukacyjnej „Małe zakątki – wielkie historie”	195 683,00
Zakup ciągnika oraz dwóch przyczep dla Ośrodka Hodowli Zarodowej w Osieku	188 800,00
Poprawa systemu załadunku ryb w Gospodarstwie Rybackim w Spytkowicach	42 500,00

Wniosek (Application)	Wysokość wsparcia finansowego (w zł) (Financial support [in PLN])
Pensjonat „Natura”, atrakcja Doliny Karpia	198 000,00
Zabezpieczenie magazynów rybnych oraz stawów w Olsztynie	69 155,00

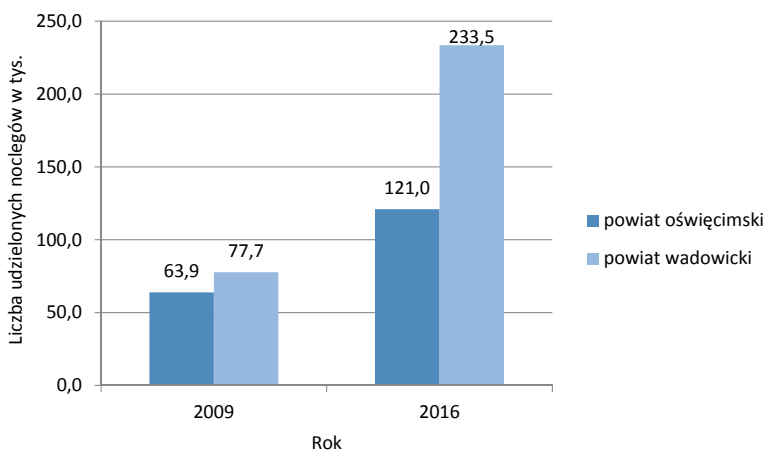
Źródło: opracowanie własne na podstawie SDK, 2017.

Stowarzyszenie otrzymało również środki na zarządzanie, działania informacyjno-promocyjne i aktywizację lokalnych społeczności w wysokości 2 mln 450 tys. zł oraz realizację projektów współpracy z partnerami polskimi i zagranicznymi w wysokości 433 tys. zł.

Dzięki uzyskanym środkom już udało się zrealizować na terenie Doliny Karpia wiele ważnych przedsięwzięć. Na uwagę zasługuje organizacja warsztatów dla mieszkańców, których celem miała być aktywizacja zawodowa i pomoc w założeniu własnej działalności gospodarczej. W efekcie działań powstały nowe podmioty gospodarcze na terenie Doliny Karpia, takie jak:

- gospodarstwa agroturystyczne,
- punkty gastronomiczne,
- Izba Regionalna Doliny Karpia,
- Ekomuzeum Doliny Karpia,
- Galeria Stowarzyszenia Artyści Doliny Karpia.

Obecnie na terenie omawianej doliny funkcjonuje około 30 obiektów noclegowych różnych kategorii oraz około 15 punktów gastronomicznych. Większa część z nich powstała w ciągu ostatnich 10 lat. Dzięki tym obiektom znacznie zwiększył się potencjał turystyczny Doliny Karpia (CITDKwZ, 2011b). Wzrosła także liczba udzielonych noclegów (rysunek 2).

Rysunek 2. Udzielone noclegi w powiatach wchodzących w skład Doliny Karpia w roku 2009 i 2016 (w tys.)

(Figure 2. Overnight accommodation in poviats included the Carp Valley in 2009 and 2016 [in thous.])

Źródło: opracowanie własne na podstawie US w Krakowie, 2010, s. 8; US w Krakowie, 2017a, s. 6.

Do innych osiągnięć możemy zaliczyć inwestycje infrastrukturalne. Na omawianym terenie powstały trasy *nordic walking* i ścieżki przyrodnicze. Służą one aktywizacji turystycznej okolicznych mieszkańców, ale także coraz liczniej przybywających turystów. Przy współpracy z Ośrodkiem Kultury w Zatorze, kołami gospodyń wiejskich i innymi podmiotami stowarzyszenie organizuje cykliczną imprezę Dni Karpia Zatorskiego.

Zatorskie Święto Karpia, które odbywa się cyklicznie w lipcu, to przede wszystkim festiwal kulinarno-artystyczny (Szkutnik, 2015). Stanowi ciekawy sposób na promocję walorów turystycznych doliny. Bogaty program artystyczny przyciąga najmłodszych: m.in. malowanie twarzy, basen z kulkami, duży wybór ciekawych zabaw, wioska rycerska i afrykańska, bańki mydlane, programowanie zabawek z klocków Lego i wystawa obrazów. Starsi mogą nabyć atrakcyjne wyroby ludowego rękodzieła, uczestniczyć w imprezach sportowych i ornitologicznych, a także dokonać degustacji miejscowych produktów gastronomicznych. Na scenie odbywają się występy i pokazy. Dzięki wspólnym wysiłkom w 2011 roku udało się po dwuletnich staraniach zarejestrować karpia zatorskiego na liście chronionych nazw pochodzenia w Unii Europejskiej. Dzięki temu produkt zostanie objęty unijną ochroną prawną i wyłącznością w posługiwaniu się nazwą. Drugim produktem gastronomicznym, z którego słynie gmina, jest tusza gęsi zatorskiej.

Stowarzyszenie Dolina Karpia dokłada wszelkich starań, by promować Dolinę Karpia (UMWM, 2007). Oprócz wspomnianej imprezy do najważniejszych działań możemy zaliczyć:

- wydawanie materiałów promocyjnych – broszur, katalogów, folderów;
- udział w imprezach targowych i wystawienniczych – targi agroturystyczne w Kielcach, Chorzowie;
- współpracę z partnerami i podmiotami z innych regionów Polski i zagranicy – m.in. eko-muzeum Żabi Kraj i Gościnną Kraina.

Stowarzyszenie Dolina Karpia wprowadziło również inicjatywę przyznawania znaku marki lokalnej Dolina Karpia. Honoruje się nim producentów, usługodawców lub podmioty, które w swej ofercie turystyczno-edukacyjnej wykorzystują lokalne zasoby kulturowe, historyczne lub przyrodnicze w celu zrównoważonego rozwoju Doliny Karpia. Znak marki lokalnej Dolina Karpia został opatentowany w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej w roku 2015 w siedmiu klasach związanych między innymi z: przetwórstwem rybnym, turystyką, działalnością szkoleniową, certyfikowaniem jakości, licencjonowaniem, usługami marketingowymi, doradztwem (SDK, 2015a). Wyróżnione znakiem produkty i usługi będą tworzyć różnorodną, bogatą i ciekawą ofertę turystyczną oraz przyczynią się do budowania pozytywnego wizerunku Doliny Karpia, jej renomy i rozpoznawalności w kraju i poza jego granicami.

Znak marki lokalnej Dolina Karpia będzie wspierał miejscowych rolników i przedsiębiorców w sprzedaży i promocji produktów i usług oraz w pozyskiwaniu nowych klientów (rysunek 3). Zmobilizuje ich też do współpracy, tworzenia ofert turystycznych i kształtowania gospodarczych postaw zrównoważonego rozwoju. Przyznawanie znaku lokalnym producentom i usługodawcom na wzór europejskich marek wzmocni świadomość lokalnej społeczności, przyciągnie klientów do zakupu lub korzystania z usług wysokiej jakości oraz przyniesie bezpośrednie korzyści producentom i usługodawcom. Użytkow-

nicy znaków marki lokalnej, korzystając ze wspólnej i zintegrowanej promocji, będą bowiem uczestniczyć w wydarzeniach promocyjnych na korzystnych warunkach, brać udział w spotkaniach aktywizujących, wyjazdach studyjnych, szkoleniach i warsztatach. Posiadając dodatkowe narzędzia w postaci tablic i statuetek witrażowych, będą promować markę lokalną Dolina Karpia wśród osób odwiedzających obiekt, a także w trakcie wydarzeń promocyjnych, kulturalnych lub aktywizujących społeczność lokalną, w których obiekt będzie brał udział, jak również podczas wydarzeń organizowanych poza Doliną Karpia. Dzięki posiadaniu znaku marki lokalnej zwiększą swe szanse na dofinansowanie rozwoju w ramach wdrażania LSR, gdyż LGD przewidziała w kryteriach wyboru operacji punkty dla użytkowników znaku marki lokalnej Dolina Karpia.

Rysunek 3. Znak marki lokalnej Dolina Karpia
(Figure 3. Local trademark of the Carp Valley)

Źródło: SDK, 2015b.

5. Podsumowanie

Wyniki badań jednoznacznie wskazują, że znaczenie LGD Stowarzyszenie Doliny Karpia w rozwoju gospodarczym Doliny Karpia jest istotne i trudne do przecenienia. Dzięki współpracy sektora społecznego, gospodarczego oraz publicznego wypracowano możliwość rozwoju ekonomicznego i turystycznego miejscowości leżących w owej dolinie. Podejmowane wspólnym wysiłkiem działania przekładają się na nowe pomysły, inicjatywy gospodarcze czy wnioski o pozyskanie środków z UE, co wpływa na rozwój gospodarczy całego omawianego obszaru.

Dotychczasowe wyniki działań analizowanego stowarzyszenia mówią same za siebie. Wiele podmiotów gospodarczych, firm, ośrodków, gmin i instytucji otrzymało wymierną i potrzebną pomoc finansową. Uzyskane przy wsparciu tego stowarzyszenia pieniądze umożliwią poprawę sytuacji ekonomicznej beneficjentów, ich rozwój, rewitalizację obiektów czy też utworzenie na terenie subregionu zatorskiego nowych, cennych miejsc pracy. Na inwestycjach zyskają również mieszkańcy i turyści odwiedzający Dolinę Karpia.

Efektami długookresowych działań będą między innymi poprawa konkurencyjności i wizerunku Doliny Karpia, wzrost dochodów oraz nowe miejsca pracy dla mieszkańców. Biorąc pod uwagę aktywność omawianego stowarzyszenia, w przyszłości można się będzie spodziewać kolejnych pozytywnych wyników wspólnie podejmowanych inicjatyw.

Na znaczeniu zyskają też oba zarejestrowane tutaj produkty gastronomiczne. Karp zatorski i tusza gęsi zatorskiej stanowią fundamenty atrakcyjności turystycznej analizowanego

subregionu. Turystyka kulinarna zaczyna bowiem odgrywać w Polsce coraz istotniejszą rolę, angażując coraz liczniejsze grupy turystów.

Bibliografia

- Brylińska, M. (red.). (2000). *Ryby słodkowodne Polski*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. ISBN 8301131004.
- CITDKwZ. (2011a). *Gospodarka stawowa w Dolinie Karpi* [online, dostęp: 2017-05-27]. Zator: Centrum Informacji Turystycznej Doliny Karpi w Zatorze. Dostępny w Internecie: http://www.citdk.zator.pl/pl/54703/0/Gospodarka_stawowa_w_Dolinie_Karpi.html.
- CITDKwZ. (2011b). *Noclegi, restauracje* [online, dostęp: 2017-05-27]. Zator: Centrum Informacji Turystycznej Doliny Karpi w Zatorze. Dostępny w Internecie: http://www.citdk.zator.pl/pl/90832/0/NOCLEGI_RESTAURACJE.html.
- Gątkowski, J.N. (1867). *Rys dziejów księstwa oświęcimskiego i zatorskiego*. Lwów: nakładem autora.
- Kwiecień, B. (2016). Dolina Karpi przyciąga coraz więcej turystów z różnych stron Polski [online, dostęp: 2017-05-27]. *Gazeta Krakowska*. Strefa Agro: wiadomości. Dostępny w Internecie: <http://www.strefaagro.gazetakrakowska.pl/artukul/dolina-karpi-przyciaga-coraz-wiecej-turystow-z-roznych-stron-polski>.
- Makuch, M., Ledwoń, M., Śmieja, A., Betleja, J., Henel, K. (2006). *Dolina Karpi*. Wadowice: Grafikon. ISBN 8388744747.
- Mostowik, P.P. (2005). *Z dziejów Księstwa Oświęcimskiego i Zatorskiego XII–XVI w.* Toruń: Adam Marszałek. ISBN 8374411759.
- Prokop, K.R. (2002). *Księstwa oświęcimskie i zatorskie wobec Korony Polskiej w latach 1438–1513. Dzieje polityczne*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności. ISBN 8388857312.
- SDK. (2015a). Marka lokalna [online, dostęp: 2017-05-27]. W: *Dolina Karpi*. Zator: Stowarzyszenie Dolina Karpi. Dostępny w Internecie: <http://dolinakarpi.org/marka-lokalna>.
- SDK. (2015b). *Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2014–2020 dla obszaru Doliny Karpi* [online, dostęp: 2017-05-27]. Załącznik do uchwały nr 19/2015 z dn. 28.12.2015 r. Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Dolina Karpi. Zator: Stowarzyszenie Dolina Karpi. Dostępny w Internecie: http://tomice.pl/wp-content/uploads/2016/04/lsr_dolina_karpi_20142020.pdf.
- SDK. (2017). *Lista operacji nabór 1/2017 organizowanych przez Stowarzyszenie Dolina Karpi w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014–2020*. Załącznik nr 1 do uchwały nr X/16/17 Rady Stowarzyszenia Dolina Karpi z dn. 16.02.2017 r. Zator: Stowarzyszenie Dolina Karpi. Dostępny w Internecie: <http://dolinakarpi.org/upload/pdf/folders/39/lista-operacji.pdf>.
- Szkutnik, R. (2015). Zator. Targi z karpim w roli głównej [online, dostęp: 2017-05-27]. *Gazeta Krakowska*, 18 maja. Dostępny w Internecie: <http://www.gazetakrakowska.pl/artukul/3866865,zator-targi-z-karpim-w-roli-glownej-zdjecia-wideo,id,t.html>.
- Truś, R. (2008). *Beskid Mały: przewodnik*. Pruszków: Oficyna Wydawnicza „Rewasz”. ISBN 9788389188779.
- UG Polanka Wielka. (2006). Stowarzyszenie „Dolina Karpi” [online, dostęp: 2017-05-27]. W: *Gmina Polanka Wielka*. Polanka Wielka: Urząd Gminy. Dostępny w Internecie: http://www.polanka-wielka.pl/pl/19837/0/Stowarzyszenie_Dolina_Karpi.
- UMWM. (2007). Stowarzyszenie „Dolina Karpi” [online, dostęp: 2017-05-27]. W: *Fundusze Europejskie w Małopolsce 2007–2013: PO RYBY 2007–2013*. Kraków: Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. Departament Funduszy Europejskich. Zespół ds. PO RYBY. Dostępny w Internecie: http://www.fundusze20072013.malopolska.pl/poryby/Strony/stowarzyszenie_dolina_karpi.aspx.
- US w Krakowie. (2010). *Turystyka w województwie małopolskim w 2009 r.* [online, dostęp: 2017-06-30]. Kraków: Urząd Statystyczny. Dostępny w Internecie: <http://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/sport-turystyka/turystyka-w-wojewodztwie-malopolskim-w-2009-r-,2,3.html>.
- US w Krakowie. (2017a). *Turystyka w województwie małopolskim w 2016 r.* [online, dostęp: 2017-06-30]. Kraków: Urząd Statystyczny. Dostępny w Internecie: http://krakow.stat.gov.pl/files/gfx/krakow/pl/defaultaktualnosc/745/2/13/1/20017_turystyka.pdf.
- US w Krakowie. (2017b). *Województwo Małopolskie: podregiony, powiaty, gminy*. Kraków: Urząd Statystyczny. ISSN 1732-6923.

- Witkowski, A. (2008). *Karp (Cyprinus carpio L.) w polskich wodach*. W: T. Heese, M. Lampart-Kałużniacka (red.). *Karp w wodach Polski: pochodzenie – hodowla – konsumpcja*. Koszalin: Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej.
- Zinkow, J.J. (2001). *Wadowice i okolice: monograficzny przewodnik turystyczny i krajoznawczy po zachodniej części Pogórza Wielickiego oraz po wschodnich częściach Pogórza Śląskiego, Kotliny Oświęcimskiej i Beskidu Małego*. Wadowice: Grafikon. ISBN 8388744801.

Role of nongovernmental organizations in tourism as exemplified by Carp Valley Association

Abstract: Tourism belongs to the leading economic sectors in Poland. As a result, tourist management, communication accessibility or functioning of numerous tourist values are changing. The development of tourism would have been impossible without cooperation of local self-governments, local communities or nongovernmental organizations. The effect of joint efforts can be development of entrepreneurship, promotion or tourist initiatives.

The aim of this publication was to present tourist activities of nongovernmental organizations located in the area of the Carp Valley. The most significant ideas, initiatives and tourist events were illustrated. In the work notable historical roots of the Carp Valley were presented as well as its growth in time. Localization, components and development potential of the studied area was depicted. Activities of nongovernmental organizations within the area of the Carp Valley were analysed.

The positive impact of Local Activity Group (LGD) Carp Valley Association as the organization coordinating operations within the scope of entrepreneurship and promotion was shown. The most remarkable accomplishments and successes in this field were presented.

The thesis put forward in the article was the assumption that the operation of LGD Carp Valley Association constitutes a significant stimulus in development of tourism with the area of the Carp Valley. The work was written with the use of materials contained in books, magazines as well as netographic information and personal contacts with representatives of LGD Carp Valley Association. The research method applied in the publication is literature criticism and telephone interview with employees of the Said association. The research findings positively verify the formulated thesis that nongovernmental organizations positively influence the situation and development of tourism.

Key words: Carp Valley, nongovernmental organizations, development, association, tourism